

Rekreasyon Öğrencilerinin İşletme Derslerine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması

İlker KILIÇMAN^a, Eda GÜZEL^b, Murat SAYDAM^c

^a Karamanoğlu Mehmetbey University, Karaman, Türkiye - ikilicman@kmu.edu.tr - ORCID No: 0000-0002-3531-6561

^b Karamanoğlu Mehmetbey University, Karaman, Türkiye - edaguzell27@gmail.com - ORCID No: 0000-0001-9974-1850

^c Karamanoğlu Mehmetbey University, Karaman, Türkiye - muratsaydam4071@gmail.com - ORCID No: 0000-0002-2691-0737

Öz

Bu araştırmada, rekreasyon ve rekreasyon yönetiminde öğrenim görmekte olan bireylerin işletme içerikli derslere karşı tutum düzeylerini belirleyebilmek amacıyla bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla araştırmacı tarafından madde havuzu 47 madde ile oluşturulmuş olan taslak formdan katılımcı görüşleri ve uzman grubu görüşlerinin değerlendirilmeleri ile toplam 18 madde çıkarılmıştır. Çevrimiçi (online) ve yüzyüze uygulanan form verileri ile toplam 184 katılımcıdan oluşan ilk çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinde Açıklayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Bu kapsamda ortogonal (dik döndürme) ve varimax tekniğinden yararlanılmış olup binişik yapı gösteren toplam 7 madde daha ölçekten çıkarılmıştır. Yapı geçerliliğinin sağlanması kapsamında faktör sayısı, korelasyon matrisinin özdeğeri 1 ve daha büyük olan faktörlerin tespit edilmeleri ile belirlenmiş olup faktör yükü değeri .30 ve üzeri olarak dikkate alınmıştır. Uygulanan AFA sonrasında ölçek, toplam varyansın %50,34'ünü açıklayan 17 madde ve 3 alt boyuttan oluşan (bilişsel, davranış, duyuşsal) bir ölçme aracı haline gelmiştir. Toplam 410 katılımcıdan meydana gelen ikinci bir çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinde Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmış olup uyum indekslerinin üç boyutlu yapıyı doğruladığı belirlenmiştir. Güvenirlik analizi sonuçları bilişsel, davranış ve duyuşsal faktörleri için sırasıyla .84, .82 ve .81 olup ölçeğin geneli için hesaplanan Cronbach's Alpha değeri ise .85 olarak saptanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde "İşletmecilik Dersine Yönelik Tutum Ölçeği"nin (İDYTÖ), üniversite düzeyinde rekreasyon ve rekreasyon yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan bireylerin işletme ile ilgili derslere karşı tutum seviyelerini belirlemede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Rekreasyon, İşletme

A Scale for the Recreation Students' Attitudes Towards the Business Courses

Abstract

In this study, it was aimed to develop a scale in order to determine the level of attitude of individuals studying in recreation and recreation management towards business-related courses. For this purpose, a total of 18 items were extracted from the draft form, whose item pool was created with 47 items, by evaluating the opinions of the participants and the opinions of the expert group. Exploratory Factor Analysis was applied on the data which obtained from the first study group consisting of a total of 184 participants. In this context, orthogonal rotation and varimax techniques were used, and 7 more items showing overlapping structure were excluded from the scale. Within the scope of ensuring the construct validity, the number of factors was determined by determining the factors with an eigenvalue of 1 and above in the correlation matrix, and the factor load value was considered as .30 and above. After the EFA was applied, the scale became a measurement tool consisting of 17 items and 3 sub-dimensions (cognitive, behavioral, affective) explaining 50.34% of the total variance. Confirmatory Factor Analysis was applied on the data obtained from a second study group consisting of a total of 410 participants, and it was determined that the fit indices confirmed the three-dimensional structure. The results of the reliability analysis were found to be .84, .82 and .81 for cognitive, behavioral and affective factors, respectively, and the Cronbach's Alpha value calculated for the overall scale was .85. When all the findings obtained from this study are evaluated, it can be stated that the "Attitude Scale Towards Business Administration Course" (ASTBAC) is a valid and reliable measurement tool that can be used to determine the level of attitude of individuals studying at university level recreation and recreation management programs towards business-related courses.

Keywords: Attitude, Recreation, Business Course

Received : 2022-03-08

Accepted : 2022-04-12

Published : 2022-10-27

Cite as : Kılıçman, İ., Güzel, E., Saydam, M. (2022). Rekreasyon Öğrencilerinin İşletme Derslerine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Anatolia Social Research Journal*, 1(1), 7-21

EXTENDED ABSTRACT

Purpose

In this study, it was aimed to develop a scale in order to determine the level of attitude of individuals studying in recreation and recreation management towards business-related courses. For this purpose, a total of 18 items were extracted from the draft form, whose item pool was created with 47 items, by evaluating the opinions of the participants and the opinions of the expert group. Exploratory Factor Analysis was applied on the data which obtained from the first study group consisting of a total of 184 participants. In this context, orthogonal rotation and varimax techniques were used, and 7 more items showing overlapping structure were excluded from the scale. Within the scope of ensuring the construct validity, the number of factors was determined by determining the factors with an eigenvalue of 1 and above in the correlation matrix, and the factor load value was considered as .30 and above. After the EFA was applied, the scale became a measurement tool consisting of 17 items and 3 sub-dimensions (cognitive, behavioral, affective) explaining 50.34% of the total variance. Confirmatory Factor Analysis was applied on the data obtained from a second study group consisting of a total of 410 participants, and it was determined that the fit indices confirmed the three-dimensional structure. The results of the reliability analysis were found to be .84, .82 and .81 for cognitive, behavioral and affective factors, respectively, and the Cronbach's Alpha value calculated for the overall scale was .85. When all the findings obtained from this study are evaluated, it can be stated that the "Attitude Scale Towards Business Administration Course" (ASTBAC) is a valid and reliable measurement tool that can be used to determine the level of attitude of individuals studying at university level recreation and recreation management programs towards business-related courses.

Design/Methodology/Approach

Within the scope of the study, due to the quantitative analysis of the data collected from the participants; In a universe consisting of a large number of elements, the general survey model, which allows working on a sample taken from the universe, was used in order to reach a general judgment about the universe. "SPSS 20.0" and "AMOS 21.0" software were used in the analysis processes of the obtained data. In order to reveal the latent structure of the scale, Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis were applied. The first scale form, consisting of a total of 24 items, was applied to the first study group consisting of 184 individuals, and KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) and Barlett Sphericity Test measurements were made. Orthogonal rotation (orthogonal rotation) and varimax techniques were applied to determine the separability of the scale items into independent and significant factors. As a result of this analysis, 7 items that were found to be overlapping items were removed from the scale. In the study, after determining the latent structure of the measurement tool with EFA, AMOS 21.0 software was used to verify this latent structure with DFA and to calculate the fit indices. In the data collection process, a questionnaire consisting of demographic questions and scale items was used, and the survey data in both the first study group (N:184) and the second study group (N:410) were obtained through online questionnaires sent to the participants, as well as face-to-face interviews with the participants. The data collection process was carried out in 2019. Cronbach Alpha for the reliability of the scale, which took its final form after Exploratory Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis; For validity, construct validity was checked. The reliability was determined by calculating the Cronbach Alpha internal consistency coefficient for the whole scale and its sub-dimensions, and the model fit indices calculated within the scope of the study show the construct validity. Content validity was provided by expert opinions for the items. In order to prevent possible errors, all calculations were recalculated and checked by a faculty member.

Findings

Factor Analysis Method ;it can be discussed under two different headings as Exploratory an Confirmatory (Tabachnick and Fidell,2015:614). Exploratory Factor Analysis aims to create a smaller number of independent hidden variables that are related to each other through the covariance matrix or correlation

(Alpar,2013:269; Özdamar,2013:210;Tabachnick and Fidell,2015:614). In other words , Factor Analysis reveals the relationships between variables and combines the variables through these relationships to create hidden structures called “factors” (Thompson, 2008:10)It is stated that the control of extreme value and missing data for Factor Analysis should be completed and they should be identified and corrected or removed from the dataset (Tabachnick and Fidell, 2015:617). For this reason, after the outlier and missing data control was completed, the Exploratory Factor Analysis process was started. The Bartlett test of sphericity is used to determine whether the correlations between the variables are suitable for factorization (Karasar, 2010:322). The significance value (p value) of the result is expected to be less than .05 and the null hypothesis to be rejected (Alpar, 2013:292; Güriş & Astar, 2015:416). In this way, it can be stated that the obtained data are suitable for factor analysis (Karasar, 2010:322). The Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) value provides information about the adequacy of the sample size. For this measurement, where values between “0” and “1” can be taken, it can be stated that the sample is suitable for factor analysis as the value approaches 1 (Alpar, 2013:294; Field, 2009:647). On the other hand, if the KMO value is between 0.5 and 0.7, it is considered as average, between 0.7 and 0.8 as good, between 0.8 and 0.9 as very good, and above 0.9 as excellent (Hutcheson et al. Sofroniou, 1999; cited in Field, 2009:647). Huck (2012:487) states that a KMO value of .6 and above is sufficient for factorability. Since the KMO value was determined as ,869 for the KMO and Bartlett Sphericity Test applied for the Exploratory Factor Analysis, it can be accepted that the data obtained from the sample is sufficient and the Bartlett Sphericity Test value is $\chi^2=2068,877$; A $p < .05$ is significant, indicating that the relationship between scale items is sufficient for factor analysis.

Practical Implications

Within the scope of this study, it was aimed to develop a scale in order to determine the level of attitude of individuals studying in recreation and recreation management towards business or business management courses. The resulting scale consists of 17 items in total and is a 5-point Likert-type scale that offers options in the form of self-evaluation of the individual. The scale was first applied to 186 participants, and Exploratory Factor Analysis was performed in order to divide it into the basic dimensions of the scale. After the exploratory factor analysis, a 3-factor structure was obtained, which explained 50.34% of the total variance. By examining the contents of the items were collected under the factors; cognitive, behavioral and affective. The number of items collected under the factors is 8, 4 and 5 items, respectively. In the continuation of the study, Confirmatory Factor Analysis was applied to the data collected from the second study group consisting of 410 individuals in order to determine to what extent the 3 sub-dimensional structure revealed by Exploratory Factor Analysis fit the three-dimensional model. It can be stated that the fit indices obtained as a result of the Confirmatory Factor Analysis performed with the data obtained from a new sample of the three-factor (sub-dimensional), 17-item scale indicate acceptable/good fit. As a result of the analyzes made, it can be stated that the scale has construct validity because the values are statistically significant, the error variances are low and the factor load values are sufficient. Within the scope of the reliability of the scale, the internal reliability coefficient was calculated and the Cronbach's Alpha calculated for the whole scale was ,849 and the Cronbach Alpha internal reliability coefficients of the sub-dimensions were; It is trayed as .843 for the Cognitive sub-dimension, .823 for the Behavior sub-dimension, and .815 for the Affective sub-dimension. It can be stated that these results are high for the internal reliability of the sub-dimensions. After the analysis, the lowest score that the participants can get from the scale, which can be stated to have acceptable validity and reliability values, is 17 and the highest score that can be obtained is 85. Reverse coded items were not included in the scale.

Originality / Value

When all the findings obtained from this study are evaluated, it can be stated that the scale is a valid and reliable measurement tool that can be used to determine the level of attitude towards business and management courses of individuals studying at university level recreation and recreation management programs. Considering the important effects of the attitude on the behavior and performance of the individual, as well as

the fact that business knowledge and skills are one of the important requirements of professional life, it is assumed that it will contribute to the studies designed to measure the attitudes of students studying in recreation and recreation management programs towards business and management courses in Turkey. It can be stated that it would be appropriate to renew the validity and reliability studies of this scale on different samples.

1. GİRİŞ

Rekreasyonel davranışları anlamlandırmak için “zaman” a verilen değer ve yüklenen anlam çok önemlidir (Palmquist ve Phaneuf, 2010:20). Zaman; kısa ya da uzun, tekrarı olanaksız, başlangıcı ve sonu belli olan, ölçülebilir bir aralıktır (Hacıoğlu ve ark., 2009:15). “Boş zaman” kavramı ile ilgili tanımlamalar, faaliyetlere katılım gösteren bireylere göre değişiklik gösterebilmektedir (Howe ve Carpenter, 1985:3). “Dünya Boş Zaman ve Rekreasyon Birliği” açısından boş zaman; hoşnutluk vererek ve memnuniyet sağlayarak kişisel doyumunu arttıran yararları yaşamın özel bir alanıdır (Özdemir ve ark., 2006:10). Daha genel bir tanım ile “boş zaman”, bireyin serbest iradesi ile değerlendirebildiği zaman dilimlerini ifade edebilmektedir (Broadhurst, 2001:2). Rekreasyonel aktivitelere katılım sağlamak için bireyin serbest şekilde kullanabildiği bu zaman dilimlerinin çalışmak ve zorunlu ihtiyaçlar için kullanılan “zaman” dışında olması gerekmektedir (Karaküçük, 2005:60).

Rekreasyon eğitiminin verimli olması için, herhangi bir eğitim konusunda olduğu gibi, politikaların açıkça oluşturulmaları ve belirtilmeleri önemlidir (Kılbaş, 2010:338). “Rekreasyon” eğitimi de, genel eğitim kapsamında çevre ya da sağlık eğitimleri gibi yer alan fakat uygulama ve hedeflere ulaşma bakımından farklılıklar gösteren fonksiyonel bir alanı meydana getirmektedir (Karaküçük, 2008:124). Bu bağlamda Means 1973 yılında, üniversitelerde rekreasyon öğrenimine önem gösterilmesi gereğinin temel gerekçeleri arasında; Üniversiteler geleceğin liderlerini yetiştirmelerini, değişen şartların giderek daha fazla sayıda “serbest zaman” a sahip bireyler ortaya çıkarmasını, serbest zaman dilimlerinin olumsuz kullanılmasının ciddi toplumsal sonuçlara yol açmasını saymaktadır. Toplumun gelecekteki liderlerini yetiştirmesi büyük önem taşıdığına göre üniversitelerin rekreasyon konusunda öğrencilerin ilgisini çekebilme sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Means, 1973’den akt. Ağaoglu, 2002:28). Benzer şekilde, Rekreatif faaliyetleri organize edebilecek, gelen turistleri bu tür aktivitelere yönlendirebilecek rekreasyon liderlerini yetiştirmek amacıyla birçok ülkedeki üniversitelerin de turizm fakültelerinde rekreasyon eğitimi sunulmakta ve öğrencilerin belirli alanlarda uzmanlaşmaları sağlanmaktadır (Tal, 2005’den akt. Yayla, 2012:22).

Sever ve Buzlu (2014), rekreasyon faaliyetlerinin hangi disiplinlerce çalışıldığını inceleyerek alanın multidisipliner yapısını ve kapsamını belirlemeye çalıştıkları araştırmalarına göre rekreasyon; eğitimden turizme, sosyolojiden tarihe, psikolojiden işletmeye kadar çok farklı ve çeşitli disiplinlerin çalışma alanlarına girmektedir (Aktaran: Sever ve Buzlu, 2015:384). Bu kapsamda, Turizm ile ilgili fakültelerde ya da yüksekokullarda açılmış olan ‘rekreasyon yönetimi’ programlarının gerek müfredat gerek ders tasarımları oluşturulurken, alanın sergilediği multidisipliner yapının da göz önüne alınarak yapılandırılmış çevre ile ilgili hem planlama ve politika hem de hukuk, ekonomi, finans ve işletme konularının dikkate alınmalarının önemi vurgulanmaktadır (Sever ve Buzlu, 2015:394).

Bu kapsamda ders müfredatların da işletme ya da işletmecilik ile ilgili derslere yer verilmesi ya da ders sayısının artırılması düşünülebilir. Fakat derslerin amacına ulaşabilmesi öğrencilerin derslere karşı tutumları ile de ilgili olacaktır. Bireylerin olumlu tutum sergilediklerinde “öğrenme” konusunda daha yüksek performans sergiledikleri saptanmıştır (Duarte, 2007:781; Braten ve Stromso, 2006:1038; Özden, 2009:91). Belirli bir konuya karşı geliştirilen tutum, o konu ile ilgili sadece duygu ve düşünceleri değil davranışları da etkileyebilmekte ve bireyin davranış eğilimi de toplumsal davranışların ortaya çıkmalarına etki edebilmektedir (Ajzen 2005:12). Özellikle öğrenciler bakımından, bilgi edinme tutumlarının, bilgi edinme performansları üzerinde önemli bir etken olduğu vurgulanmaktadır (Karasar, 2010:51). Öğrencilerin, derslerdeki akademik başarılarının, derse yönelik geliştirmiş oldukları tutumlarla bağlantılı olduğu yaygın bir şekilde kabul görmektedir (Yaşar, 2014:60; Pierce ve ark., 2007:286).

Bu bağlamda, hayatlarının farklı dönemlerinde yeni şartlarla karşılaşan bireyin, herhangi bir konuyu öğrenmeye karşı olumlu tutumu ile yeni şartlara uyum sağlayabilecek olduğu ifade edilebilir (Karasar, 2010:51). Tutum; bireyin içerisinde yer almakta olduğu toplum, bilgi birikimi ya da bireysel özellikleri ile bağlantılı şekilde durumlar, olaylar, nesnelere ya da bireyler karşısında belli bir davranış sergileme eğilimi olarak tanımlanabilmektedir (İnceoğlu, 2011:16; Budak, 2000:776). Tutum daha geniş bir tanımlamayla, bireyin kendisi için psikolojik bir değer taşıyan konulara ya da nesnelere karşı vaziyet alma biçimini ifade etmektedir. Bu anlamda bir nesneye, fikre ya da bireye yönelik bir tutum, içerisinde bilişsel, duygusal öğeler yanında davranışsal eğilim de bulunan bir sistem olup tutum nesnesine yönelik inançlar, duygusal öğeler ve heyecansal duygulardan meydana gelmektedir (Freedman, Sears ve Carlsmith, 1993:319). Başka bir deyişle, Tutum kapsamında duygu, düşünce ve heyecan içeren duygusal etkenler gibi davranışsal faktörler yer almaktadırlar (Cüceloğlu, 2000:521). Bohner ve Wanke' ye (2002) göre de, tutum kişiliğin önemli bir parçası olarak bireyin toplumda sosyal, kültürel ve politik yerini belirleyen bir öneme sahip görünmektedir (Aktaran: Yaşar, 2014:60). Fishben ve Ajzen de "Mantıksal Eylem Kuramı" çerçevesinde, davranış üzerinde etkili olabilecek etkenler arasında tutumların değerlendirilmesinin önemli olduğunu ifade etmektedirler (Ajzen ve Fishbein, 1977:905; Ajzen 1991:185). Morgan (1991) "öğrenme" aracılığıyla kazanılan tutumların, bireylerin kişilik özelliklerinin bir parçası olduklarını ve kazanılmış diğer kişilik özelliklerinde de olabildiği gibi edimsel ya da klasik koşullanmalar yoluyla veya modellerin taklit edilmeleri yoluyla öğrenilmiş olduklarını vurgulamaktadır (Aktaran: Tufan ve Güdek, 2008:80).

Bireylerin bir dizi madde olarak sıralanmış ifadeler ya da çeşitli sıfatlar karşısında verdikleri tepkilere dayanarak bir takım çıkarsamalar yapma olanağı sunan yöntemlerden biri de tutum ölçekleridir (Tavşancıl, 2014:104). Dalkıran (2006:2) eğitimin kontrol mekanizması kapsamında ölçme olmaksızın değerlendirme yapılamayacağını, değerlendirme yapılmaksızın geribildirim elde edilemeyeceğini ve sonuçlar hakkında fikir yürütülemeyeceğini ifade etmiştir. Tutum ölçekleri ile öğrencilerin, eğitim-öğretim sürecinde belirli derslere yönelik tutumlarını belirleyebilmek, uygulanan eğitim programlarının niteliklerini ortaya koyarak öğrencilerin derslere karşı kaygı, ilgi ya da değer gibi "his"leri ile ilgili önemli bilgiler elde edilmesi mümkündür (Soycan ve ark., 2018:1241).

Bu çalışmada, işletmecilik bilgi ve becerisinin profesyonel yaşamın önemli gerekliliklerinden biri olması yanında tutumun bireyin davranışları ve performansı üzerindeki önemli etkileri göz önüne alınarak Türkiye'de rekreasyon ve rekreasyon yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin işletme ve işletmecilik derslerine karşı tutumlarını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirilmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülerek uygun bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Çalışma kapsamında, katılımcılardan toplanan verilerin nicel analizleri yapıldığından dolayı; çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya ulaşabilmek için evrenden alınacak bir örneklem üzerinde çalışılmasına olanak veren genel tarama modelinden yararlanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Ölçek geliştirme süreçlerinde katılımcı sayısı genellikle tartışılan bir konu olup Nunnally (1978) tarafından yaklaşık 300 katılımcıdan meydana gelen bir örneklem hacminin yeterli olacağını iddia edilmişse de literatüre göz atıldığında daha küçük örneklemelere uygulanan başarılı çalışmalarda görülebilmektedir (Akt., DeVellis, 2017:102). Söz gelimi yirmi madde kapsayan bir ölçek için 300'den daha az sayıda katılımcı yeterli olabilmektedir (DeVellis, 2017:102).

Çalışma kapsamında yürütülen ölçek geliştirme süreci, katılım için gönüllü olan ve ulaşılabilmesi kolay öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Aynı veri seti üzerinde Keşfedici Faktör Analizi ile Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulamanın yeterince bilgilendirici olmayacağı ve potansiyel olarak yanıltıcı olabileceğinden ötürü DFA'nın yeni bir örneklem üzerinde yapılması önerilmektedir (Henson, ve Roberts, 2006:400). Bu sebeple iki

çalışma grubu belirlenmiş olup ilk çalışma grubu 184 bireyden ve ikinci çalışma grubu Rekreasyon ve Rekreasyon Yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan toplam 410 birey (224 kadın ve 186 erkek) meydana gelmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Ölçek geliştirmek için madde havuzu hazırlanırken hedef kitleye açık uçlu sorular sorarak ve literatür taraması yapılarak madde havuzu oluşturulabilmektedir (Evcı ve Aylar, 2017:395). Bu sebeple geliştirilmek istenen ölçeğin “Madde Havuzu”nun oluşturulabilmesi için literatür taraması yapılarak katılımcı görüşlerine başvurulmuştur. Maddelerin, madde havuzu oluşturulduktan sonra hedef kitlenin psiko-sosyal özellikleri göz önüne alınarak dil bilgisi açısından da kontrol edilmeleri önerilmektedir (Özdamar, 2016:48). Bu sebeple, lisan bakımından yeterince açık ve anlaşılır hale getirilebilmeleri için 2 Türkçe öğretmeninden görüş alınarak maddeler üzerinde gerekli değişiklikler yapılmıştır. Tarama ve görüşlerin değerlendirilmesi sonrasında 42 maddelik havuz meydana getirilmiştir.

Kapsam geçerliliğini sağlayabilmek için Lawshe(1975) ölçek maddelerinin uzman değerlendirmesinden geçirilmesinin önemli olduğunu vurgulamış ve uzmanların maddeler için “Uygun”, “Gereksiz” ve “Madde hedeflenen yapıyı ölçmemektedir” seçenekleri ile değerlendirme yapabilecekleri bir form kullanılmasını önermiştir. Uzmanlardan elde edilen veriler ile her madde için “Kapsam Geçerlilik Oranı” (Content Validity Ratio, CVR) ve ölçeğin bütünü için hesaplanan “Kapsam Geçerlilik İndeksi” (Content Validity Index, CVI) ile maddenin ölçekte yer alıp almamasına karar verilebileceğini belirtmiştir. “Kapsam geçerlilik oranı”, “0” ve “-1” olduğunda ilgili maddenin hedeflenen yapıyı ölçmemesinden ötürü madde ölçekten çıkarılabilir (Lawshe, 1975:568). Fakat oran pozitif ise ilgili maddenin kapsam geçerliliği için Ayre ve Scally (2014, s. 85) tarafından geliştirilen kapsam geçerlilik oranlarına dair “kritik değerler tablosu” ile kıyaslanarak karar verilebilmektedir (Yeşilyurt ve Çapraz, 2018:256). Bu sebeple, maddelerin kapsam geçerliliklerinin sağlanabilmeleri için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Rekreasyon Anabilim Dalında görev yapan üç akademisyen (2 Dr. Öğr. Üyesi ve 1 Arş. Gör.) ve Turizm Rehberliği (2 Dr. Öğr. Üyesi) Programında ders veren iki akademisyenden meydana gelen toplam beş kişilik uzman grubundan elde edilen verilerin değerlendirmeleri sonucunda 18 madde, madde havuzundan çıkarılmıştır.

Ölçme şekli de ölçme aracının hazırlanmasında önemlidir; Thurstone, Guttman ve Likert ölçekleme yöntemlerinden birisi tercih edilebilmektedir (DeVellis, 2017:85). Literatürde genellikle yararlanılmakta olan beş ya da yedi seçenekli Likert ölçeklerinden (Tavşancıl, 2014:146) Türkçe bakımından en ayırt edici yanıt seçenek sayısı 5 olarak kabul edildiğinden (Şeker ve Gençdoğan, 2014:63) “Hiç Katılmıyorum” için “0” ve “Tamamen Katılıyorum” için “5” puan olacak şekilde 5’li Likert tercih edilmiştir. Likert, Thurstone ve Goodman tipi ölçeklerin faktör analizinde kullanılabilecekleri ifade edilmektedir. (Özdamar, 2013:212).

2.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde demografik sorulardan ve ölçek maddelerinden oluşan anket formu kullanılmış olup hem birinci çalışma grubunda (N:184) hem de ikinci çalışma grubunda (N:410) anket verileri katılımcılara çevrimiçi (online) gönderilen anket formları yanısıra katılımcılarla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerle elde edilmiş olup veri toplama süreci 2019 yılı içerisinde gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analiz süreçlerinde “SPSS 20.0” ve “AMOS 21.0” yazılımlarından faydalanılmıştır. Ölçeğin örtük yapısını ortaya çıkarabilmek için Açıklayıcı Faktör Analizi ve Doğrulamalı Faktör Analizi uygulanmıştır. Toplam 24 maddeden meydana gelen ilk ölçek formu 184 bireyden oluşan birinci çalışma grubuna uygulanmış ve KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ile Bartlett Sphericity Test ölçümleri yapılmıştır. Ölçek maddelerinin birbirinden bağımsız, anlamlı faktörlere ayrılabilirliklerini saptamak için dik döndürme (Ortogonal döndürme) ve varimax tekniği uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda binişik maddeler oldukları tespit edilen 7 madde ölçekten çıkarılmıştır. Çalışmada AFA ile ölçme aracının örtük yapının belirlenmesinin

ardından DFA ile bu örtük yapının doğrulanması ve uyum indekslerinin hesaplanmaları için AMOS 21.0 yazılımı kullanılmıştır.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Açımlayıcı Faktör Analizi ve Doğrulamalı Faktör Analizi sonrası son halini alan ölçeğin güvenirliliği için Cronbach Alfa; geçerlik içinse yapı geçerliğine bakılmıştır. Ölçeğin tamamı ve alt boyutları için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak güvenirliliği tespit edilmiş olup çalışma kapsamında hesaplanan model uyum indeksleri yapı geçerliliğini göstermektedir. Kapsam geçerliliği maddeler için alınmış olan uzman görüşleri ile sağlanmıştır. Muhtemel hataları önleyebilmek için yapılan tüm hesaplamalar bir öğretim üyesi tarafından yeniden hesaplanarak kontrol edilmişlerdir.

3. BULGULAR

Faktör Analiz Yöntemi; Açımlayıcı (Keşfedici) ve Doğrulamalı olmak üzere iki ayrı başlıkta ele alınabilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015:614). Keşfedici Faktör Analizi birbirleri ile ilişkili olan değişkenlerin, kovaryans matrisi veya korelasyon yoluyla birleştirilmeleri ile daha az sayıda ve de birbirlerinden bağımsız gizil değişkenler meydana getirmeyi hedefler (Alpar, 2013:269; Özdamar, 2013:210; Tabachnick ve Fidell, 2015:614). Başka bir deyişle, Faktör Analizi değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya çıkartarak bu ilişkiler yoluyla değişkenleri birleştirerek “faktör” ismi verilen gizil yapılar meydana getirilmesine imkan verir (Thompson, 2008:10). Faktör Analizi için uç değer ve kayıp veri kontrolünün tamamlanmış olması, bunların tespit edilerek düzeltilmeleri ya da verisetinden çıkarılmaları gerektiği belirtilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015:617).

Bu sebeple uç değer ve kayıp veri kontrolü tamamlandıktan sonra Açımlayıcı Faktör Analizi sürecine geçilmiştir. Bartlett Küresellik testinden, değişkenler arasında tespit edilen korelasyonların faktörleşmeye uygun olup olmadıklarının belirlenmesi için yararlanılmaktadır (Karasar,2010:322). Sonucun anlamlılık değerinin (p değerinin) ,05 'ten düşük olması ve sıfır hipotezinin reddedilmesi beklenmektedir (Alpar, 2013:292; Güriş ve Astar, 2015:416). Bu sayede, elde edilmiş verilerin faktör analizi için uygun oldukları ifade edilebilmektedir (Karasar, 2010:322). Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri ise örneklem hacminin yeterliliği ile ilgili bilgi sunmaktadır. “0” ile “1” arası değerler alınabilen bu ölçüm için, değer 1'e yaklaştıkça örneklemin faktör analizi için uygun olduğu ifade edilebilmektedir (Alpar, 2013:294; Field, 2009:647). Bununla birlikte, KMO değeri 0,5 ile 0,7 arası ise vasat, 0,7 ile 0,8 arası iyi, 0,8 ile 0,9 arası değerler çok iyi ve 0,9 üstü değerler süper olarak kabul edilmişlerdir (Hutcheson ve Sofroniou, 1999; Akt., Field, 2009:647). Huck'a (2012:487) KMO değeri için ,6 ve üzeri olmasının faktörlenebilirlik için yeterli olduğunu belirtmektedir. Açımlayıcı Faktör Analizi için uygulanan KMO ve Bartlett Sphericity Testine ilişkin, KMO değeri ,869 olarak tespit edildiğinden örneklemden elde edilen verinin yeterli olduğu kabul edilebilir ve Bartlett Küresellik Test değeri $\chi^2=2068,877$; $p<.05$ elde edilerek anlamlı olup ölçek maddeleri arasındaki ilişkinin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir, bulgular Tablo.1'de sunulmuştur.

Tablo 1. KMO ve Bartlett Sphericity Testine İlişkin Bulgular

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,869
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2068,877
	Df	136
	Sig.	,000

Bir faktör için hesaplanmış olan “özdeğer” ölçülmek istenen yapıyla ilgili kapsadığı bilgi miktarını işaret etmektedir (Thompson, 2008:32). Başka bir deyişle, bir faktör ait özdeğer büyük olduğu ölçüde bilgi sunmaktadır. Kaiser (1960) özdeğerleri >1 olan faktörlerin yapıya önemli bir katkı sağladıklarını belirtmektedir (Akt., Field, 2009:640; Alpar, 2013:296). Bundan ötürü, faktör sayısı belirlenirken, özdeğerlerinin 1.0'dan yüksek olmaları önemlidir (Güriş ve Astar, 2015:417; Thompson, 2008:32). Çalışma kapsamında özdeğerleri 1'in üzerinde tespit edilen üç faktör; toplam varyansın %50,34'ünü açıklamaktadır.

Toplam varyansın %31,095'ini birinci faktör, %10,453'ünü ikinci faktör ve %8,795'ini üçüncü faktör açıklamakta olup bulgular Tablo.2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçeğin Alt Boyutlarına ait Özdeğer ve Açıkladıkları Varyans

Faktörler	Özdeğer	Varyans	Kümülatif
1.Faktör	5,286	31,095	31,095
2.Faktör	1,777	10,453	41,548
3.Faktör	1,495	8,795	50,343

Faktör çıkarılmasına karar verilen hallerde döndürme işlemi uygulanması gerekmektedir. Faktör döndürme sürecinde, bir maddenin bir faktör altındaki yükü maksimize edilirken aynı maddenin başka faktörlerde varolan yükleri ise minimize edilmektedir (Field, 2009:642). Bu süreç ile faktör yapısının tanımlanması ve açıklaması basitleştirilebilmektedir (Huck, 2012:489). “Faktör döndürme işlemi” sürecinde, faktörlerin açıkladıkları varyans oranları ya da korelasyon matrisi aynı kalmaktadır (Özdamar, 2013:227). Dik döndürme yani “Ortogonal” döndürmede, faktör eksenleri 90 derecelik açı ile korunmaktadır (Alpar, 2013:300). En sık tercih edilen dik döndürme tekniği Kaiser'in (1958) ortaya çıkardığı varimax tekniğidir (Can, 2018:320; Güriş ve Astar, 2015:417; Huck, 2012:489; Özdamar, 2013:228; Tabachnick ve Fidell, 2015:625; Thompson, 2008:42). Varimax yöntemi ile maddenin faktör yükleri farkını olabilecek en yüksek değere çıkarmak hedeflenmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015:625; Thompson, 2008:42).

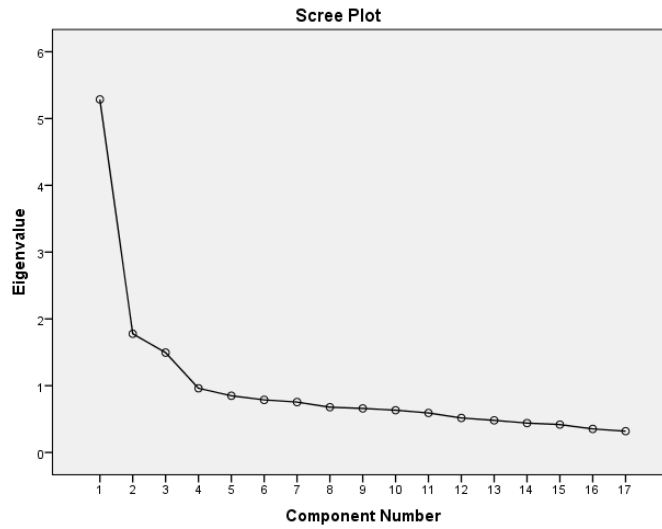
Faktör yükleri bir değişkenin altında toplanarak o faktördeki ağırlıklarını ve ilişkilerini ortaya koymaktadırlar (Alpar, 2013:275). Genellikle, 0,32 ve üstü faktör yüküne sahip maddeler tercih edilmektedirler (Comrey ve Lee, 1992; Akt., Tabacknick ve Fidell, 2015:654). Bazı çalışmalarda; 0,30 ile 0,45 arası faktör yüklerinin kabul edilebilecekleri fakat 0,45 ve üstü olmalarının tercih edileceği de vurgulanmaktadır (Ho, 2006; Akt., Can, 2018:317). Bununla birlikte, kesim noktası belirlenmesinin araştırmacının kendi inisiyatifinde olduğu ve teorik yapı dikkate alınarak faktör yüklerinin önemliliğine karar verilebileceği belirtilmektedir (Erkuş, 2014:98). Fakat, birden fazla faktör altında 0,40 ve üzerinde yük binen maddeler söz konusu olduğunda aralarında 0,1 ve altı fark tespit edildiğinde ilgili maddenin ölçekten çıkarılması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2015:125; Güriş ve Astar, 2015:425-427). Çalışma kapsamında, ölçek maddelerinin birbirlerinden bağımsız ve anlamlı faktörlere ayrılıp ayrılmadıklarını belirlemek için Ortogonal dik döndürme kapsamında varimax tekniği uygulanmış ve binişik yapı göstermelerinden ötürü ölçekten çıkarılan 7 madde sonrası meydana gelen 17 maddelik ölçeğin 3 faktörlü bir yapı gösterdiği belirlenmiştir. Ölçeğin birinci faktör madde yük değerleri 0,541 ile 0,771; ikinci faktör 0,574 ile 0,766; üçüncü faktör 0,402 ile 0,722 arasında değişmektedir. Faktörlerin altında yer alan maddeler incelenerek eğilimleri kapsayan birinci faktör “Bilişsel”, ikinci faktör “Davranışsal” ve üçüncü faktör “Duyuşsal” olarak isimlendirilmiştir, bulgular Tablo.3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizine Göre Faktör Yükleri

Maddeler	1.Faktör (Bilişsel)	2.Faktör (Davranışsal)	3.Faktör (Duyuşsal)
m34	,771		
m33	,747		
m35	,692		
m32	,681		
m31	,677		
m37	,634		
m30	,561		
m36	,541		
m21		,766	
m23		,762	
m20		,757	
m28		,574	
m39			,722

m3	,716
m6	,638
m1	,552
m4	,402

Cattell 1966 senesinde faktör sayısını belirleyebilmek için “yamaç grafiği” (Scree Plot) tekniğini sunmuştur (Akt., Thompson, 2008:32). Yamaç Grafiği de “Özdeğer” kavramı üzerinde temellenmiş olup faktörler yatay eksen ve özdeğerler dikey eksende gösterilmektedirler (Field, 2009:639; Özdamar, 2013:221). Yamaç çizgi grafiğinde eğimin (yatay eksene göre) önemli derecede azaldığı noktalar faktör çıkarma işlemi için belirleyicidir (Alpar, 2013:296; Güriş ve Astar, 2015:417; Thompson, 2008:33). Yine de eğimin azaldığı noktaları saptamak bireyden bireye değişiklik gösterebileceğinden ötürü sadece yamak grafiğini temel alarak faktör sayısı belirlemenin yanıltıcı olabileceği vurgulanmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2015:649). Çalışma kapsamında faktör analizi için hazırlanan çizgi grafik (Scree Plot) de Şekil.1’de sunulmuş olup, bileşenlerin 1, 2 ve 3 numaralı faktörler de toplandıklarını işaret etmekte ve 3 numaralı faktör sonrasında grafiğin yatay duruma geçmeye başladığı görülebilmektedir.

Şekil 1. Yamaç Grafiği (Scree Plot)

Ölçme aracının Açımlayıcı Faktör Analizi ile örtük yapısı saptandıktan sonra Doğrulayıcı Faktör Analizi ile bu örtük yapının doğrulanması için “AMOS 21.0” yazılımından faydalanılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi temel olarak, Açımlayıcı Faktör Analizi ile ortaya çıkarılan faktörlerin (ve ilişkilerin), bir başka örneklem üzerinde doğruluklarını test edebilmek için kullanılmaktadır. AFA ile ortaya çıkarılan faktörlerin teorik yapıyı açıklamadaki yeterlilikleri doğrulayıcı faktör analizinin odak noktasını meydana getirmektedir (Özdamar, 2013:236).

DFA kapsamında parametre tahminleme yöntemleri; en çok olabilirlik (Maximum Likelihood), ağırlaklandırılmamış en küçük kareler yöntemi, genelleştirilmiş en küçük kareler ve serbest asimptotik dağılım (Asymptotically Distribution Free) yöntemleri olarak ifade edilebilir. Maximum Likelihood yöntemi verisetinde uçdeğer bulunmamasını ve verisetinin “çok değişkenli normal dağılım”a uygun olmasını gerektirmektedir. Bu sebeple DFA öncesinde veriler uç değerlerden arındırıldıktan sonra, her bir değişken için normallik kontrolü yapılır. Tek değişkenli normallik sağlandıktan sonra çok değişkenli normallik kontrolü yapılır çünkü çok değişkenli normallik için tek değişkenli normal dağılımın sağlanıyor olması gerekmektedir (Thompson, 2008:122). Verisetinin çok fazla uç değer içermesi halinde verilerin dönüştürülmeleri de önerilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015:688). Ancak, Eğer DFA sürecinde “Asymptotically Distribution Free” (Asimtotikli Dağılım Tahminleme Yöntemi) tercih edilirse dağılımdan bağımsız biçimde parametre tahminleri yapılabilecek olduğundan ötürü Asymptotically Distribution Free kapsamında normallik varsayımının sağlanması gerekli olmayacaktır (Thompson, 2008:127). Maddeler arasındaki doğrusallık da doğrulayıcı faktör analizi öncesinde kontrol edilmesi gerekli varsayımlardan birisi olup Saçılım grafikleri

aracılığıyla maddeleri arasındaki doğrusallık tespit edilebilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015:689). DFA öncesinde maddelerin birbiriyle “çoklu birlikte doğrusallık” (multicollinerity) göstermeleri de sorun oluşturduğundan bu durum tespit edilirse, buna neden olan maddelerden birinin veri setinden çıkartılması önerilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015:689). Verilen normal dağılım ve çoklu normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiş olup çoklu normal dağılımı varsayımının karşılandığı ifade edilebilir, bulgular Tablo.4’te sunulmuştur. Verilerde önemli uç değerler tespit edilmemiştir. Çalışma kapsamında çoklu doğrusallık Tolerance ve VIF değerleri ile incelenmiş olup Tolerance değerlerinin >0.1 ve VIF değerlerinin <10 olduğu tespit edilmiş olup bu sonuçlara göre çoklu doğrusallık olmadığı ifade edilebilir, bulgular Tablo.5’te sunulmuştur. Verilere ait korelasyon değerleri incelendiğinde verilerin ayrı olmadıklarını ifade etmek mümkündür (Tablo.6). Çalışma kapsamında toplanan verilerden meydana gelen veriseti incelendiğinde varsayımların karşılandıkları tespit edilerek Maximum Likelihood yöntemi ile analiz gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4. Verilere ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Alt Boyutlar	Çarpıklı (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Bilişsel	-,262	-,055
Davranış	-,342	,064
Duyuşsal	-,270	,286
Multivariate (c.r.)		9,691

Tablo 5. Verilere ait Tolerance ve VIF Değerleri

Alt Boyutlar	Tolerance	VIF
Bilişsel	,716	1,397
Davranış	,854	1,171
Duyuşsal	,744	1,343

Tablo 6. Verilere ait Korelasyon Değerleri

	1	2	3
1.Bilişsel			
2.Davranış	,353**		
3.Duyuşsal	,487**	,299**	

Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

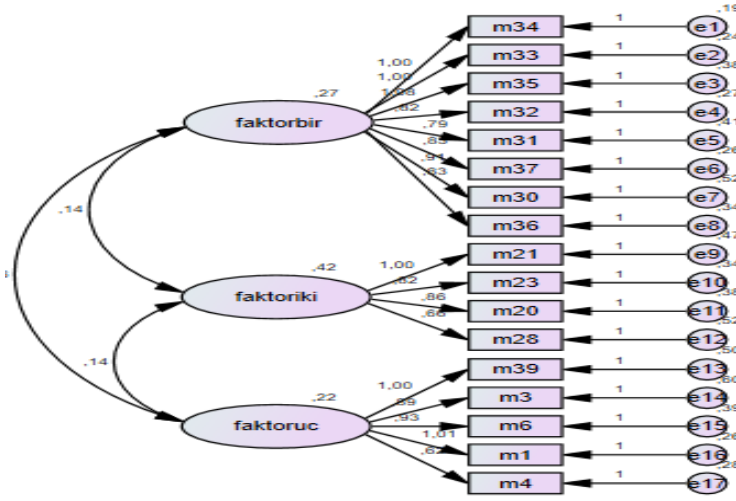
Modelin veri ile uyumunun değerlendirilmesi karmaşık zor bir konu olarak değerlendirilmekle (Özdamar, 2013:238) birlikte uyumun değerlendirilebilmesi için çeşitli indeksler geliştirilmiş olup Thompson (2008:128) araştırmalarda en sık yararlanılan uyum indekslerinin ki-kare/sd, NFI, RMSEA ve CFI olduğunu belirtmektedir. Kikare/sd (serbestlik derecesi) için ≤ 5 kabul edilebilir uyumu ve ≤ 3 mükemmel uyumu (Kline, 2011, s. 199); GFI için $> ,90$ kabul edilebilir uyumu (Özdamar, 2013:240); RMSEA için $\leq ,10$ (Özdamar, 2013:240), $\leq ,06$ (Hu ve Bentler, 1999, Akt: Thompson, 2008:130) kabul edilebilir uyumu; NFI için $\geq ,90$ kabul edilebilir uyumu ve $\geq ,95$ mükemmel uyumu (Thompson, 2008:129) ve CFI için $> ,95$ (Thompson, 2008:130) kabul edilebilir uyumu göstermektedirler. Çalışma kapsamında DFA sonucu elde edilen model uyum indeksleri için istenen değerlere sahip oldukları ifade edilebilir. Test edilen modelin uyum indeksleri; Ki-kare/Sd (2,499) değerine göre mükemmel, RMSEA (0060) değerine göre kabul edilebilir düzeyde, GFI (,925), AGFI (,900), NFI (,950), RFI (,930), CFI (,924) değerleri için ise iyi ya da kabul edilebilir uyumlu olduğu söylenebilir. Elde edilen sonuçlara göre modelin verilerle uyumlu olduğu ifade edilebilir (Tablo.7).

Tablo 7. Modele ait Uyum İndeksleri

Uyum İndeksi	İndeks Değeri	Yorum
Kikare/Sd	2,499	Mükemmel Uyum (≤ 3)
GFI	,925	Kabul edilebilir uyum ($>,90$)
AGFI	,900	Kabul edilebilir uyum ($>,85$)

NFI	,950	Mükemmel uyum (>,95)
RFI	,930	Kabul edilebilir uyum (>,90)
CFI	,964	Kabul edilebilir uyum (>,95)
RMSEA	,060	Kabul edilebilir uyum (<,10)

DFA kapsamında, ölçeğe ait alt boyutlar “gizil değişken”, maddeler ise “gözlenen” değişken olarak tanımlanmaktadır (Huck, 2012:497). Genellikle kurulan modellerde, gözlenen değişkenler için dikdörtgen sembol ve gizil değişkenler için oval sembol kullanılmakta ve semboller arası tek yönlü oklar da faktörlerden maddelere giden yolları temsil etmektedirler, bunun yanında faktörler arasında varolan korelasyon da (ya da kovaryans) çift yönlü oklarla ifade edilebilmektedir (Thompson, 2008:111). Çalışma kapsamında kurulan model Şekil.2’de sunulmuştur.

Şekil 2. Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Ölçüm Modeli

Ölçek maddelerinin faktör yükleri çok düşük olmamalıdır, bununla birlikte ,70 ile ,50 arası faktör yükleri için maddeler incelenerek ölçek içinde kalmasına karar verebilmek mümkündür. DFA uygulandığında hem standardize edilmemiş örüntü (faktör) hem de standardize edilmiş katsayılar elde edilseler de DFA sonuçları raporlanırken standardize faktör katsayılarının tercih edilmeleri önerilmektedir (Thompson, 2008:133). Çalışma kapsamında elde edilen standardize faktör yüklerine bakıldığında KFA sonuçları ile uyumlu bir yapı sergilendiği ifade edilebilir. Elde edilen standardize Faktör Yükleri ve madde içerikleri Tablo.8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Maddelere ait Faktör Yükleri

Faktörler (Değişkenler)	Maddeler	Standardize Faktör Yük Değerleri	
Bilişsel	m34	İşletmecilikle ilgili derslerin önemli olduklarını düşünüyorum	,769
	m33	İşletmecilikle ilgili daha fazla ders saati olması gerektiğini düşünüyorum	,727
	m35	İşletme derslerinin olmadığı bir müfredatın eksik olduğunu düşünürüm.	,672
	m32	İşletmecilik bilgisine sahip olan kişiler finansal konularda daha başarılı olurlar.	,630
	m31	Rekreatif faaliyetlerin, aynı zamanda pazarlanabilir birer hizmet olduklarını düşünüyorum.	,538

	m37	İşletme derslerinde öğrendiklerimin iş yaşamımda bana yardımcı olacağına inanıyorum.	,644
	m30	Rekreasyon sektöründe işletmecilik bilgi ve becerisinin hem çalışan hem girişimci olarak insanların iş verimliliklerini yükselteceğini düşünüyorum.	,547
	m36	İşletmecilik dersleri için ayırdığım zamanın boşa gitmediğini düşünüyorum.	,592
Davranışsal	m21	İşletmecilikle ilgili derslere daha çok zaman ayırmayı düşünüyorum.	,684
	m23	İşletmecilik bilgimi arttırmak için seçmeli ders almayı ya da bir seminere katılmayı düşünebilirim.	,672
	m20	Bir hizmet ya da ürünün daha verimli üretilmesi veya pazarlanması üzerine en az bir tane fikrim olduğunu söyleyebilirim.	,669
	m28	İşletme ya da işletmecilikle ilgili derslerde öğrendiklerimi kendi hayatımda finansal kararlar alırken kullandığımı ifade edebilirim.	,506
Duyuşsal	m39	İşletmecilik bilgim arttıkça kendime güvenimin de artıyor olduğunu söyleyebilirim.	,550
	m3	İşletmecilik becerileri sayesinde iş yaşamının daha zevkli olacağını düşünüyorum.	,467
	m6	İşletmecilik bilgisinin beni daha değerli kıldığını hissediyorum.	,568
	m1	İşletmecilik derslerinin, beni diğerlerinin önüne geçirdiğini hissediyorum.	,674
	m4	İş ile ilgili karmaşık sorunları çözerek kendime daha fazla zaman ayırabileceğimi bilmek beni heyecanlandırıyor.	,481

Ölçeğin yapı geçerliği için ise uyum değerleri dikkate alınmıştır. DFA sürecinde elde edilmiş olan uyum değerleri ölçeğin yapı geçerliğinin olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirliği kapsamında iç güvenirlik katsayısı hesaplanmış olup ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach's Alpha ,849 olup alt boyutlara ait Cronbach Alfa iç güvenirlik katsayıları; Bilişsel alt boyut için ,843, Davranış alt boyutu için ,823 ve Duyuşsal alt boyut için ,815 olarak tepsi edilmiştir. Bu sonuçlara alt boyutların iç güvenirlikleri için yüksek olduğunu ifade edilebilir (Tablo.9).

Tablo 9. Cronbach's Alpha Güvenirlik

Alt Boyutlar	Cronbach's Alpha
1.Bilişsel	,843
2.Davranış	,823
3.Duyuşsal	,815

4. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Gerçekleştirilen bu çalışma kapsamında rekreasyon ve rekreasyon yönetiminde öğrenim görmekte olan bireylerin işletme ya da işletmecilik içerikli derslere karşı tutum düzeylerini belirleyebilmek amacıyla bir ölçek geliştirilmesi hedeflenmiştir. Meydana getirilen ölçek toplam 17 maddeden oluşmakta ve bireyin kendini değerlendirmesi şeklinde seçenekler sunan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçek, öncelikle 186 katılımcı üzerinde uygulanarak ölçeğin temel boyutlarına ayırmak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonrası toplam varyansın %50,34'ünü açıklayan 3 faktörlü yapı elde edilmiştir. Faktörlere altında toplanan maddelerim içerikleri incelenerek faktörler; bilişsel, davranış ve duyuşsal olarak isimlendirilmişlerdir. Faktörler altında toplanan madde sayısı ise sırasıyla 8, 4 ve 5 maddedir.

Çalışmanın devamında, Keşfedici Faktör Analizi ile ortaya çıkarılan 3 alt boyutlu yapının üç boyutlu modele ne derecede uyum sağladığını saptayabilmek için 410 bireyden meydana gelen ikinci çalışma

grubundan toplanan verilere Doğrulatoryıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Üç faktörlü (alt boyutlu), 17 maddelik ölçeğin yeni bir örneklem üzerinden elde edilen veriler ile yapılan Doğrulatoryıcı Faktör Analizi sonucunda elde edilen uyum indekslerinin kabul edilebilir/iyi uyuma işaret etikleri ifade edilebilir. Yapılan analizler sonucunda değerlerin istatistiksel olarak anlamlı olmaları ve hata varyanslarının düşük, faktör yük değerlerinin ise yeterli olmaları sebebiyle ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğu sonucuna varılmış olduğu ifade edilebilir. Ölçeğin güvenilirliği kapsamında iç güvenilirlik katsayısı hesaplanmış olup ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach's Alpha ,849 olup alt boyutlara ait Cronbach Alfa iç güvenilirlik katsayıları; Bilişsel alt boyut için ,843, Davranış alt boyutu için ,823 ve Duyuşsal alt boyut için ,815 olarak teps edilmiştir. Bu sonuçlara alt boyutların iç güvenilirlikleri için yüksek olduğunu ifade edilebilir. Yapılan analizler sonrası kabul edilebilir geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğu ifade edilebilecek olan ölçekten, katılımcıların alabilecekleri en düşük puan 17 ve alınabilecek en yüksek puan ise 85 olmaktadır. Ölçekte ters kodlanmış maddelere yer verilmemiştir.

Bu çalışmadan elde edilen tüm bulgular değerlendirildiğinde ölçeğin, üniversite düzeyinde rekreasyon ve rekreasyon yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan bireylerin işletme ve işletmecilikle ilgili derslere karşı tutum seviyelerini belirlemede kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilebilir. İşletmecilik bilgi ve becerisinin profesyonel yaşamın önemli gerekliliklerinden biri olması yanında tutumun bireyin davranışları ve performansı üzerindeki önemli etkileri göz önüne alınarak Türkiye'de rekreasyon ve rekreasyon yönetimi programlarında öğrenim görmekte olan öğrencilerin işletme ve işletmecilik derslerine karşı tutumlarını ölçmeye yönelik olarak tasarlanan ve ilgili çalışmalara katkıda bulunacağı varsayılan bu ölçeğin, farklı örneklem üzerinde de geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yenilenmesinin yerinde olacağı ifade edilebilir.

5. KAYNAKLAR

- Ağaoğlu, Y. S. (2002). Türkiye'deki üniversitelerin rekreasyon programlarının geliştirilmesi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yayımlanmamış doktora Tezi.
- Ahmet, K. (2010). Öğrenmeye ilişkin tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 49-62.
- Ajzen I. and Fishbein M. (1977). Attitude-behaviour relations: A theoretical analysis and review of empirical research, *Psychological Bulletin*, 84 (5), 1977, 888-918,
- Ajzen I. (2005). Attitude, Personality and Behaviour, Open University Press, Usa, second eddition.
- Ajzen I. (1991). The Theory of Planned Behaviour, Organizational Behaviour and Human Decision Process, *Academic Press*, no:50, 1991, p. 179 – 189.
- Alpar, R. (2013). Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ayre, C., and Scally A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 47 (1), 79–86. doi: 10.1177/0748175613513808.
- Braten I., Stromso H. I. (2006). Epistemological Beliefs, Interest, and Gender as Predictors of Internet Based Learning Activities, *Computer in Human Behavior*, 22, 1027-1042.
- Broadhurst, R. (2001). "Managing Environments For Leisure And Recreation", London, GBR:Rotledge.
- Budak, S. (2000). Psikoloji sözlüğü, Bilim ve Sanat yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can, A. (2018). SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Cüceloğlu, D. (2000). İnsan ve Davranışı, Psikolojinin temel kavramları, Remzi kitabevi, (10. Basım), s.521.
- Dalkıran, E. (2006). Üniversitelerin Müzik Eğitimi Anabilim/Anasanat Dalları Keman Eğitiminde Düzey Belirleme Amaçlı Performansın Ölçülmesi, Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DeVellis, R. F. (2017). Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Duarte, A. M. (2007). Conceptions of Learning and Approaches to Learning in Portuguese Students. High Educ 54: 781 – 794.
- Erkuş, A. (2014). Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-I: Temel kavramlar ve işlemler (2. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Evcı, N., ve Aylar, F. (2017). Ölçek geliştirme çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(10), 389-412.
- Field, A. (2009). Discovering statistics using SPSS. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Freedman, J.L., Sears, D.O. and Carlsmith, J.M. (1993). Sosyal Psikoloji. Çev: Ali Dönmez. 2. Baskı. İmge Kitabevi yayınları, Zirve Ofset: Ankara.
- Güriş, S., ve Astar, M. (2015). Bilimsel araştırmalarda SPSS ile istatistik. İstanbul: Der Yayınları.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. & Dinç, Y. (2009). Boş zaman ve rekreasyon yönetimi. (Güncellenmiş İkinci Baskı) Ankara: Detay Yayıncılık.
- Henson, R. K., and Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological measurement*, 66(3), 393-416.
- Howe, C., Z. and Carpenter, G., M. (1985), “Programming Leisure Experiences”, Prentice-Hall Inc., New Jersey.
- Huck, S. W. (2012). Reading statistics and research. New York, NY: Pearson.
- İnceoğlu, M. (2011). Tutum Algı İletişim (6. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Karaküçük, S. (2008). Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme. (Altıncı Baskı) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S., “Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme)”, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005
- Karasar, N. (2010). Bilimsel araştırma yöntemi (21. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kılbaş, Ş. (2010). Rekreasyon: Boş Zamanı Değerlendirme. (Geliştirilmiş Dördüncü Baskı) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28(4), 563-575.
- Özdamar, K. (2013). Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1: SPSS-MINITAB. Eskişehir: Nisan Kitabevi.
- Özdamar, K. (2016). Eğitim, sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellenmesi. Eskişehir: Nisan Yayıncılık.
- Özdemir, S., Karaküçük, S., Gümüş, M., Kıran, S. (2006). “Türkiye Taş Kömürü Kurumu Genel Müdürlüğü’nde Çalışan Yeraltı İşçilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Belirlenmesi”, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiri Kitabı, Muğla, 3-5 Kasım, 2006
- Özden, M. (2009). An Investigation of Some Factors Affecting Attitudes Toward Chemistry in University Education. *Essays in Education*, Special Edition, 90-99

- Palmquist, R. B. Phaneuf, D. J. and Smith, V. K. (2010). Short Run Constraints and the Increasing Marginal Value of Time in Recreation. *Environmental and Resource Economics*, 46 (1), 19-41
- Pierce, R., Stacey, K., Barkatsas, A. (2007). A Scale for Monitoring Students' Attitudes to Learning Mathematics with Technology. *Computers and Education*, 48, 285-300.
- Sever, G. N., ve Buzlu, M. Ö. (2015). Turizm Fakülteleri Bünyesindeki Rekreasyon Programları İçin Müfredat Kapsamı Önerisi: Bilimetric Bir Çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(2), 381-396.
- Soycan, M., ve Hamzaoğlu Birer, A. R. (2018). Piyano Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 13(11).
- Şeker, H., ve Gençdoğan, B. (2014). Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme (2. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., and Fidell, L. S. (2015). Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı (Çev. Ed. M. Baloğlu). Ankara: Nobel Akademik.
- Tavşancıl, E. (2014). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Thompson, B. (2008). Foundations of behavioral statistics: An insight-based approach. New York, NY: Guilford Press.
- Tolan, B. (1985). Toplum Bilimlerine Giriş: Sosyoloji ve Sosyal Psikoloji. Ankara: Savaş Yayınları.
- Tufan, Enver ve Güdek, Bahar (2008). Piyano Dersi Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 75-90.
- Yaşar, M. (2014). İstatistiğe yönelik tutum ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(36), 59-75.
- Yayla, Ö. (2012). Turizm eğitimi bünyesinde verilen rekreasyon eğitimine akademik bir bakış. *Karınca*, 78 (910), 2024.
- Yeşilyurt, S., and Çapraz, C. (2018). A road map for the content validity used in scale development studies. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 251-264.